

BVS
schooladvies

Jaarbericht
2017

Inleiding

2017 was voor ons een belangrijk jaar. Het was het eerste jaar waarin het effect van de transitie “terug naar de kern” werd gerealiseerd. De transitie, waarbij we ons richten op de kern van ons werk, het vrijeschoolonderwijs, zorgde ervoor dat we ons volledig gingen richten op ons werk in het onderwijsadvies en leerlingondersteuning vanuit de antroposofische menskunde. In 2017 hebben we voor het eerst na jaren weer een stabiel uitgaven- en inkomstenpatroon weten te realiseren. We zijn heel blij u als partner te hebben mogen ondersteunen en zoveel solidaire reacties te hebben mogen ontvangen.

We willen graag dat u als partner in het vrijeschoolonderwijs weet waar we als BVS-schooladvies (BVS) mee bezig zijn, waar we voor staan en wat we kunnen betekenen. Want we gaan ervan uit dat we elkaar nodig hebben om het vrijeschoolonderwijs verder te ontwikkelen. Leraren, intern begeleiders, schoolleiders, bestuurders en medewerkers van de scholen geven in hun directe contact met hun leerlingen vorm aan het onderwijs. Wij signaleren wat er landelijk speelt. En dat vormen we om in ondersteuningsaanbod, waardoor alle partijen in het onderwijs zich verder kunnen professionaliseren. Vandaar ons motto: “kennis delen, mensen verbinden”.

Doel van BVS-schooladvies

BVS-schooladvies is op 4 september 1981 opgericht onder de naam Stichting Begeleidingsdienst voor vrijescholen en stelt zich ten doel: het bevorderen van de kwaliteit van het vrijeschoolonderwijs. Sinds 2014 fungeren we onder de werknaam BVS-schooladvies. BVS heeft in 2017 36 jaar actief aan de ontwikkeling van vrijeschoolonderwijs mogen bijdragen. In 2019 bestaat het vrijeschoolonderwijs 100 jaar en dat vieren we graag met u.

Positie

BVS stelt zich als publiek-private partner op voor scholen, kinderopvangorganisaties en welzijnsinstellingen. De dienstverlening bestaat vooral uit scholing en opleiding, training, advies en onderzoek.

Wij werken aan de ontwikkeling van innovatieve en praktische toepassingen voor het vrijeschoolonderwijs, zowel op eigen initiatief als in samenwerking met scholen, andere onderwijsadviesbureaus en het lectoraat Waarden Vrijeschoolonderwijs. Deze producten en diensten sluiten aan bij de meest recente onderzoeksresultaten op onderwijskundig gebied en zijn tevens onderbouwd vanuit de antroposofische menskunde. Ook zijn wij aangesloten bij de brancheorganisatie Edventure. Binnen Edventure werken we op een aantal gebieden samen met branchegenoten, zoals bij het product Acadin, een digitale ondersteuning voor talentvolle leerlingen.

Als organisatie hebben we een plaats in het netwerk vrijeschoolonderwijs, waarbij we in 2017 onze focus volledig hebben gericht op onderwijsadvies en -innovatie in het vrijeschoolonderwijs.

Doel

We werken met scholen die de ontwikkeling van jonge mensen ondersteunen en begeleiden. Alles wat we doen staat in het licht van menswording; we onderzoeken het en we passen het toe in ons werk. We bundelen kennis en expertise op het gebied van menswording en stellen dit beschikbaar. Iedereen die bij de ontwikkeling van jonge mensen betrokken is, vindt bij ons kennis en expertise op dat gebied.

We willen dat iedereen, die een vraag heeft op het gebied van vrijeschoolonderwijs, door ons met een passend aanbod wordt geholpen. Daarnaast willen we een organisatie zijn met deskundige, betrokken en tevreden medewerkers, die zelfstandig werken en naast de organisatiedoelen ook hun eigen doelen kunnen verwezenlijken.

Ontwikkelingen en activiteiten in 2017

In 2017 hebben we ons verder gericht op onze integrale aanpak binnen scholen. Dat stimuleert ook binnen het team van BVS de onderlinge samenwerking. We zijn erg enthousiast over dit effect en de nieuwe doelen en nieuwe werkwijze die dat met zich mee brengt. Onderstaand hebben we een aantal van onze diensten beschreven waar we in 2017 aan hebben gewerkt.

Pakket integrale schoolontwikkeling

We hebben een visie ontwikkeld op een integrale aanpak binnen scholen. Vaak worden ons in ons werkveld kleine vragen gesteld voor een studiedag of een kleine invulling. Uit ervaring weten we dat leren en veranderen pas echt tot stand komt als er sprake

is van een langdurig traject met een inleidende fase, een implementatiefase en een borgingsfase. Dit wordt ondersteund door wetenschappelijk onderzoek. Als we niet tot en met de borging betrokken zijn, blijft het leereffect achter bij de verwachting. Daarnaast is onderhoud op regelmatige basis van belang om de bereikte kwaliteit te behouden. Vaak is het vanuit een school moeilijk om te komen tot een grotere langdurige afspraak vanwege de financiën. Tegelijkertijd weet iedereen dat een integrale schoolontwikkeling het meeste effect heeft en op den duur het meest duurzaam is en op termijn een lagere investering nodig heeft.

Voor onszelf is het van belang om duidelijkheid te hebben over de beschikbaarheid van mensen en middelen. Dat geeft de mogelijkheid om ons werk goed in te plannen, tijd vrij te maken voor ontwikkeling en innovatie én onze adviseurs en schoolpsychologen effectief in te zetten. Daarom hebben we een integraal scholingspakket vormgegeven met een scherp tarief, waardoor we deze ondersteuning kunnen bieden en een duurzame ontwikkeling bewerkstelligen. In 2017 hebben 17 scholen of besturen een pakket voor integrale schoolontwikkeling met ons afgesloten.

Conferentie: Autonomie en Bewegen

In maart 2017 organiseerden we samen met VSPabo te Zeist de zesde conferentie met een actueel onderwerp in het onderwijs: Bewegen en autonomie. Voorgaande conferenties waren: Handelingsgericht Werken (2012) in Den Bosch, Kunstzinnig werken (2013) in Zeist, Vraag het de kinderen (2014) in Leiden en Mag ik leren i.p.v. presteren in Utrecht (2015) en inleven, invoelen, inzien - werken aan executieve functies in Zeist (2016). Keynote speaker in 2017 was lector Aziza Mayo bij de conferentie met titel: “Autonomie en bewegen”. Daarna gaven medewerkers van VSPabo en BVS workshops. Er waren circa 190 deelnemers uit het hele land. De evaluatie was positief; aandachtspunt was de antroposofische inhoud. Dat hebben we meegenomen in de inmiddels gerealiseerde conferentie in 2018: Periodeonderwijs-ruimte voor verbinden.

VVE/Speelplezier

Het erkende aanbod voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) heeft een lange geschiedenis. In 2013 is BVS al samen met Noach kinderopvang in Maastricht een traject gestart om de erkende VVE methodiek ‘Speelplezier’ om te schrijven naar een antroposofische versie waarmee we een gecertificeerd traject kunnen vormgeven. In 2014 is dit gerealiseerd en is het eerste certificeringstraject gestart. De productie van het materiaal vond parallel aan het traject plaats. Met de erkende VVE methodiek ‘Speelplezier’ worden jonge kinderen

dagelijks gestimuleerd/begeleid om spelend te leren en de wereld om zich heen te verkennen en na te bootsen. De pedagogisch medewerkers worden in een door ons vormgegeven traject opgeleid, zodat ze na afloop VVE-erkend geschoold zijn. Het traject dat BVS aanbiedt beslaat een periode van 2 jaar, waarin de deelnemers in 10 bijeenkomsten worden getraind in de methodiek. Daarnaast wordt iedere pedagogisch medewerker 10 uur per jaar (totaal dus 20 uur in 2 jaar) door de trainers of door een interne spelbegeleider gecoacht. In 2015 toonden veel organisaties interesse. De opleiding is inmiddels bij zeven organisaties uitgevoerd. Deze trajecten kunt u ook samen met andere opvangorganisaties afnemen, daarnaast zijn we gestart met een landelijke opleiding waar diverse mensen uit verschillende organisaties kunnen meedoen. De cursus spelbegeleider is nu ook gestart, waarmee de spelbegeleider in de VVE organisatie de functie krijgt de pm-ers te coachen en de kwaliteit van het werk te waarborgen en het certificaat actueel te houden.

Regenboog

Onze Regenboogtrainingen en -interventies ondersteunen het werken aan de sociale ontwikkeling van leerlingen en de sociale processen in de groep. De Regenboog interventie en het Train de Trainer programma zijn inmiddels ingeburgerd op veel scholen. Om de kwaliteit van Regenboog trainingen te waarborgen hebben we intervisiegroepen gevormd van licentiehouders (de voortrekkers binnen de scholen). BVS heeft in cursussen meerdere groepen mensen opgeleid tot trainer in de eigen klas. Daarnaast hebben onze eigen trainers verschillende interventietrainingen in klassen en scholen verzorgd. Opvallend vorig jaar was de ontwikkeling van de “Regenboogschool”, een certificaat en keurmerk dat we ontwikkelen als de school goed opgeleide leraren heeft en deze opleiding ook up to date houdt. Er zijn inmiddels 5 scholen met een certificaat.

Hoogbegaafdheid

De cursus Hoogbegaafdheid in de eigen klas die we in 2014 hebben ontwikkeld is in 2015 van start gegaan en in 2016 en 2017 vervolgd met een cursus Netwerk Hoogbegaafdheidsspecialisten. Daarnaast heeft Edventure, waar BVS lid van is, het product Acadin overgenomen van het ministerie van Onderwijs om verder te ontwikkelen. Acadin is de digitale leeromgeving voor talentvolle leerlingen (25% best presterende leerlingen, inclusief hoogbegaafde leerlingen). Er zijn inmiddels flink wat vrijescholen actief met Acadin. Talentvolle leerlingen zijn slim en nieuwsgierig, ze hebben veel vragen en ze hebben vooral uitdaging nodig. Acadin helpt leerkrachten deze kinderen te prikkelen met leerstof waar ze hun tanden in kunnen zetten, maar ook met korte opdrachten voor de laatste 10 minuten van de

les. BVS heeft in 2016 bijgedragen aan de verdere ontwikkeling en uitbreiding van Acadin. Daarnaast heeft BVS trainingen verzorgd op scholen over het gebruik van Acadin. Op de website: www.acadin.nl vindt u meer informatie. Onze onderwijsadviseur Saskia Snickers is sinds 2015 lid van de kenniskring van het lectoraat Waarden Vrijeschoolonderwijs en doet sindsdien onderzoek naar de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen in klas 4 tot en met 6. In 2017 heeft zij besloten om ook op dit onderwerp te gaan promoveren. In 2017 zijn we gestart om ook binnen Acadin eigen opdrachten op te laten nemen.

Schrijven met peerrespons

Onze adviseur Annechien Wijnbergh is in samenwerking met SLO bezig met een onderzoekstraject rond het schrijfonderwijs met peerrespons. Op een tweetal pilotscholen worden lessen, die voor het gehele onderwijsveld ontwikkeld zijn, gevolgd en bijgesteld. Een lessenserie voor klas 5 is in 2016 gereed en is nu in de pilotfase, een lessenserie voor klas 4 is gereed en is na de zomervakantie van 2017 uitgezet op verschillende scholen. Deze lessenseries zijn bedoeld als voorbeelden voor een aanpak die in de zaakvakperiodes gebruikt kan worden bij het schrijven van periodeteksten. Analooq daaraan zijn drie groepen taalcoördinatoren betrokken geweest bij het maken van een opzet om het schrijven van periodeteksten en begrijpend lezen voor klas 3 tot en met klas 6 te combineren. Diverse scholen zijn daarbij tussentijds op de hoogte gehouden en geïnspireerd. Daartoe is voor klassenleerkrachten nieuw aanbod ontwikkeld: de cursus 'Bevloggen Schrijvers'.

Zo leer je kinderen lezen en spellen

In diverse scholen is het technisch lees- en spellingniveau enorm gestegen na inzet van de aanpak 'Zo leer je kinderen lezen en spellen'. BVS heeft hierin in 2017 wederom veel cursussen gegeven. Deze aanpak is goed naast het vrijeschool periode onderwijs te gebruiken. Door de brede vraag vanuit scholen zijn in 2017 meerdere onderwijsadviseurs van BVS door José Schraven en door Annechien Wijnbergh opgeleid om deze cursussen te kunnen verzorgen. Op veel scholen is het inmiddels geïmplementeerd. We hebben ervaren dat het belangrijk is jaarlijks te reflecteren op de manier waarop het wordt gebruikt in de klas; naast implementatie is borging en onderhoud van het geleerde van belang. Ook op deze plek willen we er nog eens op wijzen dat we een methodiek aanleren, maar niet willen dat het als methode wordt opgevat. De autonomie van de leraar is in het lesgeven van belang en de methodiek kan die autonomie versterken als de leraar zich erdoor laat inspireren in de eigen lespraktijk.

Kinderen leren lezen klas 1, 2, 3

Kinderen leren lezen als ze enthousiast en gemotiveerd zijn voor de teksten. Daarom hebben Ineke van Gelder en Annechien Wijnbergh al in 2016 vijfenzeventig nieuwe leesbladen voor tweede helft klas 1, klas 2 en 3 gemaakt. Op de eerste pagina steeds woordrijtjes van de categorie van het leesblad, op de achterzijde steeds een verhaal of tekst waarin deze woorden terugkomen. De inhoud is afgestemd op de vertelstof en periodes in die klassen.

Volglij en ParnasSys

In 2017 zijn we gestart met een groot project om Volglij, ons leerlingvolgsysteem, up to date te maken wat betreft de doelensets, de gebruiksvriendelijkheid en om de "look and feel" van Volglij te moderniseren. De verwachting is dat na 1 augustus 2018 deze versie zal worden vrijgegeven. De doelensets zijn gesynchroniseerd met ParnasSys.

Op verzoek van enkele Vrijescholen is er door BVS-schooladvies en Driestar educatief (partner van ParnasSys) uitgewerkt hoe de doelen uit Volglij opgenomen kunnen worden in de module leerlijnen van ParnasSys. Sinds augustus 2016 zijn ze voor scholen die hier een abonnement op nemen beschikbaar. Zij krijgen daarmee de beschikking over een instrument waarmee je én de ontwikkeling van de individuele leerlingen én die van de groep goed en overzichtelijk in kaart brengt. Analyse van de ontwikkeling geeft houvast om het onderwijs goed te laten aansluiten bij de mogelijkheden en niveaus van de leerlingen.

Naast de doelen voor taal en rekenen, zijn we ons aan het oriënteren op doelen voor de overige leergebieden. Ook wordt verkend of in de leerlijnen aangegeven kan worden wat het aanbod moet zijn voor leerlingen met een ontwikkelingsperspectief: welke doelen moet je wanneer aanbieden als een leerling bijvoorbeeld als uitstroomniveau Praktijkonderwijs heeft?

Zinvol bewegen

In de zomer van 2017 is onze publicatie Zinvol bewegen uitgekomen, geschreven door Gea Weeren en Lisette Stoop. Bewegen aan het begin van de dag of tussen de lessen door is essentieel in het onderwijs. De bewegingsoefeningen kunnen op allerlei manieren worden toegepast, denk hierbij aan klapspelletjes, ritmeoefeningen, concentratieoefeningen, spelen of jongleeroefeningen.

De titel Zinvol bewegen is bewust gekozen; de bewegingselementen kunnen worden ingezet om de leerstofinhouden wakker te maken, te verdiepen en tot vaardigheid te brengen. Ook zijn de

bewegingselementen belangrijk voor het verbeteren van de motoriek, de concentratie en/of samenwerking tussen de leerlingen.

Onze activiteiten in het voortgezet vrijeschoolonderwijs

In het voortgezet vrijeschoolonderwijs waren we in 2017 actief in de scholing van didactische vaardigheden. Daarnaast ondersteunden we het management in de vormgeving van een professionele cultuur. We zijn een aantal opleidingen gestart voor leraren in het voortgezet vrijeschoolonderwijs. De vraag daarnaar is toegenomen.

Er waren diverse nieuwe initiatieven binnen reguliere scholen die weer heel andere vragen stelden. Zo was er een vraag voor de opleiding van leraren in de achtergronden van het vrijeschoolonderwijs: beelden van leeftijdsfasen, koppeling met ontwikkelingsgericht werken en het ontwerpen van periodes. Daarnaast zijn we gestart met de ontwikkeling van vrijeschoolonderwijs in klas 10, 11 en 12. In de kleine afdelingen is bijna geen zelfstandig vrijeschoolonderwijs mogelijk. Toch is het belangrijk een zekere autonomie te hebben bij de vormgeving van het vrijeschoolonderwijs. Gepersonaliseerd vrijeschoolonderwijs lijkt daarop een antwoord te geven. Dat wordt in 2017 verder uitgewerkt.

Publicaties

We hebben in 2017 minder publicaties uitgegeven. Wel zijn er flink wat in voorbereiding, maar daarover hoort u later meer. In 2017 zijn gerealiseerd door onze adviseurs, soms uitgegeven door ons soms door anderen:

- Een set ansichtkaarten met bordtekeningen
- Helmut von Kùgelgen, spirituele inzichten voor de opvoeder – boek
- Zinvol bewegen – map
- Tóti en Fengur, Wijnbergh A, Asperen V. van, (prentenboek in eigen beheer)
- Liefdevolle begrenzing, Eijgenraam L., Christoffoor

Er staan diverse publicaties op de rol om in 2018 en 2019 (opnieuw) te worden uitgegeven door ons:

Op het gebied van taal:

- van luisteren naar fonemisch bewustzijn
- taal in de kleutertijd
- NT2
- stapelversjes, baker- en herhaalsprookjes
- 0-7 taalontwikkeling
- schrijven van teksten
- mondelinge taalvaardigheden

Op het gebied van bewegen:

- Kinderen willen bewegen
- spelwaaier 2
- schoolpleinspelen: "spelplezier op het schoolplein".

Op het gebied van rekenen:

- leerlijnen en bouwstenen
- hoe maak je de klas rekenrijker?
- Incl. kinderen gaan rekenen
- protocol dyscalculie

Daarnaast worden de Regenboogpublicaties herzien. En we zijn van plan de leerlijnen en bouwstenen van de zaakvakken en kunstvakken te maken.

Onze diensten op het gebied van onderwijs

In het bovenstaande is gesproken over de nieuwste ontwikkelingen van BVS op het gebied van vrijeschoolonderwijs in 2017. Het zijn onderzoeken en diensten die we voor het vrijeschoolonderwijs hebben ontwikkeld. Daarnaast is er aantal zaken dat al veel langer geleden is ontwikkeld en nog steeds actief op scholen wordt aangeboden; ons Taalonderwijs en het Rekenonderwijs. Zoals al eerder beschreven heeft op taalgebied de aanpak 'zo leren kinderen lezen en spellen' een grote vlucht genomen en is het netwerk van taalspecialisten gegroeid. In de netwerkbijeenkomsten wordt beleid samen met de specialisten van de school vormgegeven en vindt er intervisie plaats. Op rekengebied is het netwerk rekenspecialisten ook gegroeid. Verder is een netwerk spelspecialisten gevormd.

We constateerden dat een toenemend aantal scholen methodes gebruikt, soms als oefenmateriaal, soms leidend. In onze begeleiding zoeken we met de school naar de beste manier om het periodeonderwijs vorm te geven. Uitgangspunt blijft dat de leraar autonoom zijn lessen vorm geeft.

Onze diensten op het gebied van zorg

Ondersteuningspakketten

Dit jaar zijn we verder gegaan met het ontwikkelen van het werk van onze schoolpsychologen. BVS doet op dit gebied niet alleen diagnostiek, maar neemt ook steeds meer de advieskant van de zorg ter hand. Hiermee zijn we een sparringpartner van de intern begeleider. Daartoe hebben we ondersteuningspakketten aangeboden, zodat scholen tegen scherpe tarieven een aanvulling vanuit de antroposofische achtergrond in hun zorg ondersteuningsteam (ZOT) kunnen borgen. Voordelen die dit bijvoorbeeld heeft opgeleverd is het preventief observeren (als schoolpsycholoog), korte lijnen en snelle actie. Een toenemend aantal scholen heeft binnen het regionale samenwerkingsverband een budget vrij weten te maken voor deze dienstverlening.

Diagnostiek

De kerntaak van de schoolpsycholoog ligt bij het verzorgen van een diagnostisch onderzoek, zodat de vraagstukken van leerlingen nog scherper onderbouwd worden en een oplossingsrichting geformuleerd wordt in het onderwijs. We hebben gemerkt dat naast de diagnose juist het advies steeds belangrijker is geworden. De antroposofische benadering wordt zeer door klanten gewaardeerd.

Dankzij de goede leerlingvolgsystematiek hebben we verschillende soorten deelonderzoeken uit kunnen voeren, zoals een los intelligentieonderzoek of juist alleen een verdieping in de leervaardigheden van het kind. Ook is onderzoek op sociaal-emotioneel vlak middels vragenlijsten en observatie mogelijk geworden.

Advies aangaande leervoorwaarden

Schoolrijpheid stelt de ouders en kleuterleerkracht vaak voor veel vragen: is het verstandig om het kind nog een jaar te laten 'kleuteren'? En zo ja wat moet er in dat extra jaar dan worden aangeboden aan het kind om de leeftijdsadequate ontwikkeling te blijven stimuleren? Als het kind wel naar de eerste klas gaat hoe kan hij dan worden ondersteund? Soms ontstond hierover spanning tussen de ouders en de school; een adviseur van BVS heeft met een leerrijpheidsonderzoek hierin uitkomst kunnen bieden.

Onze diensten op het gebied van kinderopvang en bso

Naast de ontwikkeling in de voor en vroegschoolse educatie (speelplezier) zijn we steeds vaker betrokken bij vragen van kinderopvang/bso organisaties. De professionele ontwikkeling van pedagogisch medewerkers op het gebied van spel, volgen van kinderen en het observeren van kinderen met opvallend gedrag, ontwikkelden we de regenboogtraining voor pedagogisch medewerkers om meer zicht te krijgen op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

Onze diensten op het gebied van schoolontwikkeling

Binnen onze ondersteuning van de vrijeschoolorganisatie hebben we in 2017 op de volgende onderwerpen gefocust.

Professionele cultuur en horizontaal organiseren

We merkten dat er steeds meer vragen ontstaan om het eigenaarschap van leraren te versterken. Uitgangspunten van de professionele cultuur, zoals erkende ongelijkheid, actiegerichtheid, aanspreken op gedrag, vormen de basis van trainingen die leiden tot handelingsbekwame professionaliteit. Achtergronden van de menskunde helpen de eigen kwetsbaarheid in conflicten te herkennen en daarnaar te handelen. Kunnen confronteren, terwijl je toch in verbinding blijft en tot een goede gezamenlijke oplossing van een vraagstuk komt. Daarnaast werken we steeds vanuit de impuls die Steiner gaf bij de cursus Algemene Menskunde: iedere leraar moet de volle verantwoordelijkheid kunnen en willen dragen om zijn pedagogisch werk vorm te geven.

Teamontwikkeling

Zoals het team functioneert, zo draait de school. Soms is het nodig in een team de bakens te verzetten. Omdat de samenwerking vastloopt of om (nieuwe) inspiratie op te doen. Factoren die het functioneren van het team beïnvloeden zijn bijvoorbeeld:

- aanwezig kwaliteiten: waar zijn we goed in, wat kunnen we niet;
- interactiepatronen herkennen, al dan niet gewenst;
- rollen die een team aan mensen toedicht of waar iemand niet meer van afkomt;
- toebedeelde taken en verantwoordelijkheden;

- wijze van overleg en besluitvorming.
  - zelf organiserend of leiding-afhankelijk
- Afgelopen jaar hebben we op diverse scholen een teamontwikkelingstraject vormgegeven.

Intervisie

In 2017 hebben we ons ook gericht op intervisie voor de leerkracht. De leerkracht is de sleutel voor de kwaliteit van het onderwijs. Het lerend vermogen wordt aanzienlijk vergroot door intervisie met een team in te richten. Een leraar vormt zich tijdens het werken met kinderen en collega's een persoonlijke visie op het functioneren van de kinderen, de collega's en de organisatie. Hij ontwikkelt professionele opvattingen over tal van functioneringsaspecten. Bijvoorbeeld over de wijze van samenwerken, pedagogisch handelen, leidinggeven en het sturen van veranderingsprocessen.

Die professionele opvattingen zijn ten dele gebaseerd op ervaringen en theorieën, maar komen ook voort uit persoonlijke waarden en karaktereigenschappen van de betreffende leraar. Voortbouwend op diens eigen opvattingen, waarden en eigenschappen ontwikkelt iedere leraar in de loop der tijd een eigen stijl met een aantal kenmerkende elementen.

In het kader van Intervisie kunnen vanuit deze veronderstelling twee uitgangspunten worden geformuleerd:

1. Een professional dient inzicht te hebben in zowel de relatie tussen zijn professionele opvattingen en handelen als de meer persoonsgebonden elementen zoals: persoonlijke stijl, persoonlijke opvattingen, persoonlijke eigenschappen en eigen waarden en normen.
2. Professionals kunnen elkaar helpen bij het ontdekken en expliciteren hiervan en kunnen elkaar steunen bij reflectie en verbetering van hun professioneel handelen.

Intervisie, zoals BVS dat adviseert, is gericht op 'professionaliseren'. Doel van de intervisie is de leraren ruimer inzicht te verschaffen in de achtergronden van hun handelingen als professional. Het expliciteren, bespreekbaar maken en relativeren van deze achtergronden is uiteindelijk zeer leerzaam. Op meerdere scholen hebben we intervisie met leerkrachten gepleegd.

Communicatie

In het huidige tijdsgewricht wordt er een zware eis gesteld aan de communicatieve vaardigheden van alle medewerkers op een school. BVS heeft het afgelopen jaar gericht ingezet op de methodiek van

geweldloze of verbindende communicatie. Middels deze methodiek wordt er met teams gewerkt aan oudergesprekken, het geven van feedback en de onderlinge communicatie. Tijdens deze training staat kennismaking en ervaring opdoen met het model van Geweldloze communicatie centraal. De verschillende stappen uit het model worden uitvoerig geoefend. In rollenspellen en met behulp van situaties uit de eigen praktijk wordt de theorie actief geoefend. In de tussentijdse periodes tussen de bijeenkomsten kunnen de leraren de opgedane ervaringen in de praktijk brengen en vaardigheden ontwikkelen.

Kwaliteitszorg

De zorg voor kwaliteit is van essentieel belang voor de verdere ontwikkeling van uw onderwijs. Levend onderwijs vraagt een doorgaande ontwikkeling en verbetering. Het is daarom van belang regelmatig naar de inhoud van het onderwijs en de organisatie te kijken.

BVS hanteert diverse instrumenten om u te helpen met het ontwikkelen van de kwaliteit van uw school.

- Handboek kwaliteitszorg
- Vragenlijsten via onze enquête-module
- WMK-PO/VO
- Kwaliteitswijzer vrijeschoolonderwijs

Op diverse scholen hebben we gewerkt aan deze kwaliteitszorg instrumenten.

Financieel

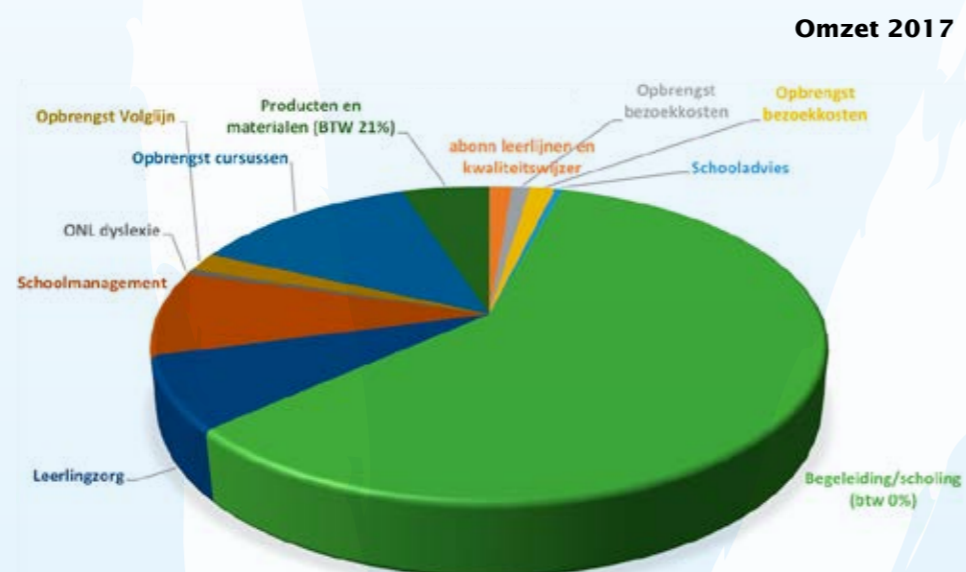
Omzet, kosten en exploitatie

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Omzet	1.527.855	1.490.558	1.347.212	1.352.453	957.649	923.392
Kosten	1.714.658	1.503.236	1.393.390	1.297.415	1.021.462	890.075
Exploitatieresultaat	-181.091	-12.677	-46.178	55.038	-63.813	33.317
Netto winstmarge	-11,9%	-0,9%	-3,4%	4,1%	-6,7%	3,6%

Balanspositie

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Solvabiliteit	61	64	53	69	66	0,63
Liquiditeit	291	271	204	357	313	3,01
Rentabiliteit eigen vermogen	-0,24	-0,03	-0,10	0,07	-0,07	3,58
Weerstandsvermogen	27%	35%	34%	60%	42%	57%

Verdeling omzet

Totale lastenverdeling

Bijlage Feiten en cijfers 2017

CURSUSSEN AANTAL INSCHRIJVINGEN

Speelplezier Antroversie VVE certificering PM'er	15	Applicatiecursus Specialisatie vrijeschoolonderwijs	10
ZLKLS Basis Niet Klankzuiver	10	ZLKLS Voortgezet dag 1	7
Regenboog Licentiehouder Nascholing groep 1	8	Speelplezier Antroversie Light module 4	3
ZLKLS Voortgezet dag 2	7	Prentenboeken en uitspelen	
ZLKLS Voortgezet dag 2	14	ZLKLS Basis Klankzuiver	16
Regenboog Train de Trainer Kleutertijd	2	Speelplezier Antroversie Light module 3	4
Regenboog Train de Trainer Onderbouw	11	Ochtendspel bewegingsspel spelkist	
Regenboog Train de Trainer Middenbouw	6	Speelplezier Antroversie informatiemiddag	17
Netwerk Rekenspecialisten	6	Speelplezier Antroversie Light module 2	6
Speelplezier Antroversie Light module 6 Blok-kenspel samenspel spelontwikkeling	5	Kindvolgend spelen en atelier	
Applicatiecursus vrijkleuterklas	9	Speelplezier Antroversie Light module 1	4
Netwerk Hoogbegaafdheidsspecialisten	6	Inrichten en hoeken	
Netwerk Taalspecialisten Groep 3	10	Conferentie Beweging en Autonomie	168
De Extra Les	7	Netwerk Rekenspecialisten	6
Netwerk Taalspecialisten (niveau 2)	9	Taalspecialisten Groep 3	11
ZLKLS Basis Klankzuiver	10	ZLKLS Basis Niet Klankzuiver	6
Netwerk Spelspecialisten	3	De vrijkleuterklas	7
Kinderen leren lezen klas 1, 2, 3	5	Bevlogen Schrijvers en Lezers klas 3, 4, 5 en 6	4
Speelplezier Antroversie Light module 5 Ouderbetrokkenheid volgen van kinderen	4	Athenascholen	
ZLKLS Basis Klankzuiver	17	Regenboogtrainer worden	3
Opleiding bovenbouwleraar	14	ZLKLS Basis Niet Klankzuiver	15
ZLKLS Voortgezet dag 1	6	ZLKLS Basis Niet Klankzuiver	13
ZLKLS Voortgezet dag 1	12	ZLKLS Basis Niet Klankzuiver	14
ZLKLS Basis Klankzuiver	14	Hiermee leer je kinderen rekenen	4
		ZLKLS Kleutertijd	5
		Netwerk Spelspecialisten	6

SCHOLINGSTRAJECTEN IN 2017

Met de volgende onderwerpen:

Applicatiecursussen
 Begeleiding leerkrachten
 Begeleiding startende leerkrachten
 Bewegingsonderwijs
 BVO Kunst 2018
 Certificering Speelplezier
 Digitale geletterdheid
 Gastcollege differentiëren
 Getuigschriften tekenen
 HGW en Volglijn in de kleuterafdeling
 Implementatie Staal
 Inrichtingsscholing leerlijnen ParnasSys
 Integrale schoolontwikkeling
 Interne cursus Speelplezier
 Kijk op de eigen lespraktijk
 Kindvolgsysteem studiedagen
 Kleutertijd
 Leerrijpheid/schoolrijpheid
 Mentortrainingen
 Nascholing bij Regenboog
 Netwerk Hoogbegaafdheid
 Netwerk Rekenspecialisten
 Observatie en begeleiding leerkracht
 Observeren in de klas en studiemiddag
 Opfriscursus VVE
 Opfrissen preventief Regenboogaanbod
 Opleiding kleuterbouw
 Opleiding lerarenteams bovenbouw
 Opleiding voor werkers in zorg en onderwijs
 Overdracht van kinderopvang naar basisschool
 Planmatig rekenen
 Regenboog interventie
 Regenboog Train de Trainer
 Rekendidactiek
 Rekenen klas 3/4
 Scholing communicatie
 Scholing in feedback en intervisie
 Scholing leerlijnen ParnasSys
 Scholing teamontwikkeling
 Scholing Volglijn

Scholing WMK-PO
 Scholing ZLKLS
 Studiedag IB afstemming kleutertijd
 Studiemiddag kinderdagopvang
 Studiemiddag ontwikkeling kind
 Studiemiddagen kleuterteam NT2 Reflexen
 Studieochtend antroposofische peuterspeelzaal
 Studieochtend inrichting en spel
 Studieochtend kleuterteam Spel
 Taalspecialisten
 Vrije Kleuterklas initiatiefgroep
 Vrijeschool kleuterpedagoog zijn anno 2017-2018
 Zinvol en geïnspireerd bewegen
 ZLKLS Voortgezet training op maat

MANAGEMENTADVIES IN 2017

Interne audit kwaliteitsmanagement
 Interim teamleider VO
 Coaching schoolleiding

LEERLINGZORGTRAJECTEN IN 2017

Ondersteuningspakket 1
 Ondersteuningspakket 2
 Ondersteuningspakket 3
 Leerlingonderzoeken Dyscalculie
 Leerlingonderzoeken Dyslexie
 Leerlingonderzoeken IQ
 Leerlingonderzoeken Screening dyslectische leerlingen
 Leerlingonderzoek Algemeen
 Leerlingonderzoek NIO

LIJST VAN MEDEWERKERS/RVT OP 31 DECEMBER 2017

Onderwijsadviseurs

Annechien Wijnbergh
 Gerben Deenen
 Jörgen Joosten
 Lisette Stoop
 Lois Eijgenraam
 Marlies Siers
 Paul van Meurs

Schoolpsychologen

Gea Weeren
 Saskia Snickers

Directie/bestuur

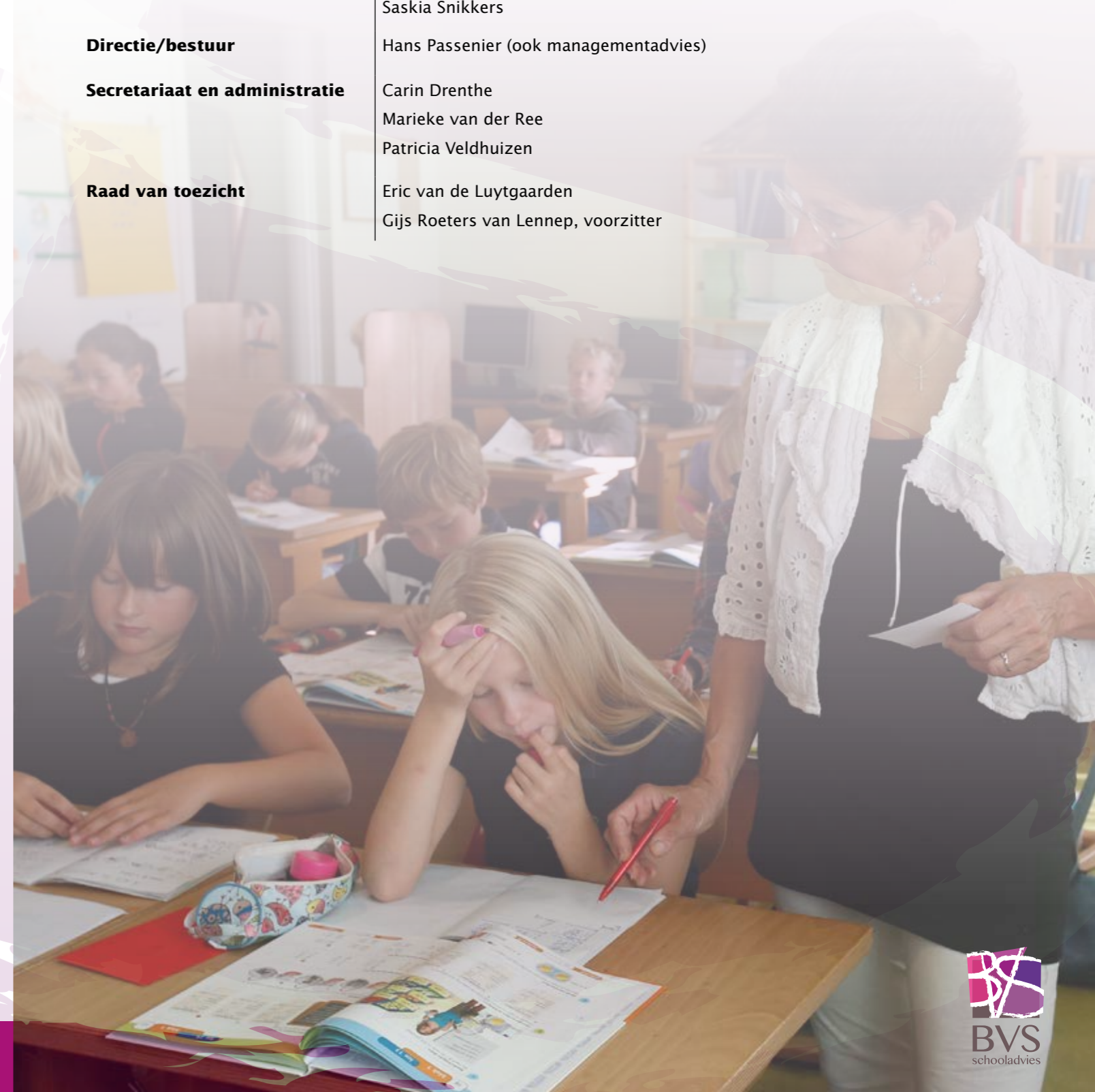
Hans Passenier (ook managementadvies)

Secretariaat en administratie

Carin Drenthe
 Marieke van der Ree
 Patricia Veldhuizen

Raad van toezicht

Eric van de Luytgaarden
 Gijs Roeters van Lennep, voorzitter

Vondellaan 50
3521 GH Utrecht
T: (030) 281 96 56
E: admin@bvs-schooladvies.nl
I: www.bvs-schooladvies.nl